

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/250/2020
Identifikačné číslo spisu: 4401899972
Dátum vydania rozhodnutia: 15.12.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:4401899972.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ X. F., bývajúceho v F., V. XXXX/XX, 2/ P. F., bývajúceho v X. D. X., T. J. XXX/XX, oboch zastúpených JUDr. Tiborom Nagym, advokátom v Nových Zámkoch, Kukučínova 8, 3/ F. L., bývajúceho v X., E. H. XXX/X, 4/ J. L., bývajúceho v L. Z. Z. XXX, proti žalovanej P. F., bývajúcej v K., Ž. XX, o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiťelovi, vedenom na Okresnom súde Nové Zámky pod sp. zn. 16C/77/2001, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 27. februára 2019 sp. zn. 5Co/310/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 27. februára 2019 sp. zn. 5Co/310/2017 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nové Zámky (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) v poradí druhým rozsudkom z 20. októbra 2016 č. k. 16C/77/2001-956 zamietol žalobu žalobcov, ktorou sa voči žalovanej domáhali určenia, že nehnuteľnosti v k. ú. F., parc. č. 4418/25, 4425/2, 4422/26, 4426/2 a 4430/2 o celkovej výmere 100 000 m² ku dňu smrti patrili do vlastníctva ich právneho predchodcu X. F., ktorý zomrel XX. G. XXXX; žalovanej priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na § 130 ods. 1, § 132 ods. 1, § 134 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občiansky zákonník“) a § 2 ods. 1, ods. 2 zákona č. 293/1992 Zb. o úprave niektorých vlastníckych vzťahov v znení platnom v čase vydania osvedčenia o vydržaní a uviedol, že právny predchodca žalovanej na sporných nehnuteľnostiach riadne hospodáril a staral sa o ne na základe rodinnej dohody hneď od obdobia, ako boli sporné nehnuteľnosti pridelené jeho súrodencom ako účastníkom čl. zahraničného vojska západnej armády v zmysle potvrdenia Ministerstva národnej obrany v Prahe zo 14. júna 1945, ktoré bolo vydané ako doklad v žiadosti o pridelenie pôdy. Slovenská správa sociálneho zabezpečenia Bratislava v správe z 10. júla 1991 potvrdila, že právny predchodca žalovanej pracoval v JRD F. od 1. januára 1951 do 31. októbra 1952 a Miestny národný výbor v F. 5. januára 1954 potvrdil, že X. F., ktorému bola v roku 1946 pridelená pôda o výmere 10 ha, pôdu nevyužíval, ale využíval ju X. F., ktorý s ňou vstúpil v roku 1950 do JRD III. typu v F.. Z oceňovacieho hárku zo 7. júna 1949 mal súd prvej inštancie za preukázané, že miestna roľnícka komisia preskúmavala pridelený majetok a oceňovala hodnotu úrody s tým, že meno prídelcu

pod č. 49 X. F. bolo preškrtnuté a bolo dopísané meno X. F., člena JRD č. d. 85, pričom Daňový úrad Nové Zámky potvrdil, že eviduje údaje týkajúce sa prídelov z II. pozemkovej reformy, a to P. F., Ľ. F. a X. F., slobodného bytom F. č. XX. Vzhľadom na uvedené mal súd prvej inštancie za preukázané, že právny predchodca žalovanej X. F. na uvedených nehnuteľnostiach hospodáril so starostlivosťou riadneho hospodára, pretože v opačnom prípade by nemohol byť evidovaný na uvedených listinných dôkazoch. Ako ďalej súd prvej inštancie uviedol, keďže prídelca, t. j. X. F., na pôde nikdy nehospodáril, neprejavoval o ňu záujem, pretože pracoval na nehnuteľnostiach, ktoré mal v O., kde bol aj členom družstva, ako aj jeho predsedom, v podstate o sporné nehnuteľnosti nikdy neprejavoval záujem a nikdy jemu, ani právnym nástupcom nebolo vyplácané nájomné nájomcom a žalobcovia v dedičskom konaní neprejavili záujem o sporné nehnuteľnosti za účelom prejednávania, z čoho súd prvej inštancie konštatoval, že akceptovali rodinnú dohodu. Súd prvej inštancie konštatoval, že právny predchodca žalovanej konal dobromyseľne, v dobrej viere pri uplatnení nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním v zmysle notárskej zápisnice N 148/99, Nz 397/99, a preto skutočnosti uvádzané žalobcami nespôsobujú neplatnosť osvedčenia o vydržaní a ani v tomto období žalobcovia neprejavili záujem o sporné nehnuteľnosti, pretože tak urobili až po tom, ako žalovaná predložila notársku zápisnicu nájomcovi (ktorý vyplácal nájomné aj právnemu predchodcovi žalovanej) a uplatňovala si nájomné aj za ďalšie nehnuteľnosti. Ako súd prvej inštancie uzavrel, aj napriek tomu, že X. F. nevykonal právny úkon, ktorý by bol preukázateľný listinnými dôkazmi, je nepochybné, že svojím postojom a prístupom k pridelenej nehnuteľnosti dal najavo, že o nehnuteľnosť nemá záujem a v podstate nikdy o ňu záujem počas života neprejavil. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov rozsudkom z 27. februára 2019 sp. zn. 5Co/310/2017 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP ako vecne správny potvrdil; žalovanej priznal proti žalobcom nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa plne stotožnil s vyhodnotením všetkých zistených skutkových okolností a s následným právnym posúdením veci súdom prvej inštancie v odôvodnení v odvolaní napadnutého rozsudku a v dôvodoch svojho rozhodnutia na ne odkázal. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia v zhode so závermi súdu prvej inštancie odvolací súd konštatoval, že právny predchodca žalobcov vzdaním sa pôdy pridelenej mu výmerom stratil vlastníctvo k pridelenej pôde, ktorú od konca roku 1947 alebo roku 1948 neužíval, žil v O. č. d. 1, kde bol členom MNV a členom a predsedom JRD, a to bol aj dôvod, prečo predmetné nehnuteľnosti po jeho smrti neboli ako jeho vlastníctvo prejednané v dedičskom konaní. Odvolací súd poukázal na nariadenie SNR č. 104/1946 Sb. n., v zmysle ktorého, ak prídelca nehospodáril so starostlivosťou riadneho hospodára, mohlo mu Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy do 10 rokov odo dňa ujatia sa držby po vypočutí miestnej organizácie Jednotného zväzu slovenských roľníkov a okresného národného výboru pridelený majetok odňať a prideliť ho inej kvalifikovanej osobe, o ktorej bolo možno odôvodnene predpokladať, že bude na ňom riadne hospodáriť. Odvolací súd ďalej poukázal na to, že vzdanie sa prídelu poľnohospodárskej pôdy či poľnohospodárskeho majetku bolo jednostranným právnym úkonom, či už v období do 31. decembra 1950 (§ 444 Všeobecného občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého vlastníctvo mohlo zaniknúť vôľou vlastníka; vlastníctvo nehnuteľných vecí zaniklo len výmazom z verejných kníh) alebo od 1. januára 1951, t. j. v období účinnosti tzv. stredného Občianskeho zákonníka č. 140/1950 Zb., v zmysle § 132 ods. 1, podľa ktorého vlastníctvo sa stráca najmä tým, že ho nadobudne niekto iný, alebo že sa ho vlastníč vzdá. Vzhľadom na uvedené bol odvolací súd toho názoru, že právny predchodca žalobcov sa stal vlastníkom sporných nehnuteľností na základe Výmeru o vlastníctve pôdy z 5. novembra 1947 č. 58.725/47-III/B, avšak sa tejto pôdy vzdal, ako to vyplýva zo zápisnice spísanej na MNV v Milanovciach z 11. novembra 1952, kde je o. i. uvedené, že prídelci vstúpili do držby a úžitku skonfiškovaného pôdohospodárskeho majetku L.. G. a X. 1. októbra 1946; koncom roku 1949 bolo v obci F. založené JRD III. typu a časť prídelcov vstúpila do JRD ako aktívni členovia a časť sa vzdala pôdy, ale do JRD nevstúpila. V zozname prídelcov, ktorí sa vzdali pôdy v prospech JRD a neboli aktívni členovia JRD III. typu, je uvedený aj X. F. č. d. XX, ktorý užíval 10 ha tri roky. Aj napriek tomu, ako odvolací súd uviedol, že v čase prídelov bol právny predchodca žalovanej maloletý, je nepochybné, že na sporných nehnuteľnostiach riadne hospodáril až do obdobia, kým nehnuteľnosti neboli vložené do družstva na základe rodinnej dohody, čo nepopreli zúčastnené strany

sporu. Ako odvolací súd zdôraznil, hoci X. F. nevykonával právny úkon o vzdaní sa výmerom do vlastníctva mu pridelených nehnuteľností, ktorý by bol preukázateľný listinnými dôkazmi, je nepochybné, že svojím postojom a prístupom k pridelenej nehnuteľnosti dal najavo, že o nehnuteľnosť záujem nemá a v podstate nikdy o ňu záujem počas života neprejavil, preto nie je možné striktne vychádzať len zo zákonného ustanovenia platného v čase pridelenia pôdy ohľadne vzdania sa nehnuteľnosti, ako uvádzali žalobcovia, pretože zo strany právneho predchodcu žalobcov išlo o osobitný spôsob straty vlastníckeho práva, nakoľko o pridelenú pôdu záujem nemal, neprejavoval o ňu záujem a neriadil sa povinnosťami prídelcu uvedenými v prídele, pričom tieto povinnosti si preukázateľne plnil právny predchodca žalovanej. Odvolací súd v tejto súvislosti skonštatoval nadobudnutie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam právnym predchodcom žalovanej vydržaním, a to majú za preukázané splnenie všetkých zákonných podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva týmto spôsobom, a teda aj dobromyseľnosť oprávneného držiteľa - právneho predchodcu žalovanej, a poukázal preto na správnosť preukazovaného nadobudnutia vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam vydržaním, a to jednak z dôvodu existencie predpokladov pred notárskou zápisnicou osvedčeného vyhlásenia o vydržaní nehnuteľnosti vzhľadom na charakter nehnuteľností a skutočnosti v nej uvedené týkajúce sa predchádzajúcich vlastníkov, ako aj po vydaní osvedčenia o vydržaní, keď žalobcovia mali vedomosť o nadobudnutí vlastníctva právnym predchodcom žalovanej. Záverom odvolací súd poznamenal, že vo vzťahu k žalobcovi 1/ je ďalším dôvodom zamietnutia žaloby skutočnosť, že žalobca 1/ po tom, ako vstúpil do práv a povinností pôvodného žalobcu 1/ a tým aj do postavenia žalobcu v predmetnom konaní, neupravil žalobný petít v tom smere, aby súd určil, že sporné nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiťovi - pôvodnom žalobcovi 1/ a je preto za uvedeného skutkového stavu neprípustné, aby sa súčasný žalobca 1/ domáhal určenia, že je podielovým spoluvlastníkom predmetných nehnuteľností. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1, § 262 ods. 2 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie s tým, že súdy im nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP). Namietali, že Výmer o vlastníctve pôdy č. 58.725/47-III/B z 5. novembra 1947, ktorým boli sporné pozemky pridelené do vlastníctva ich právneho predchodcu je perfektný, riadne vyplnený, opečiatkovaný a poverenikom vlastnoručne podpísaný a bol, aj je, vkladu schopnou listinou. Zdôraznili, že X. F. nikdy nepreviedol predmetné pridelené pozemky na iné osoby a ani sa ich nevzdal v prospech právneho predchodcu žalovanej X. F.; tvrdenie žalovanej o vzdaní sa pôdy v prospech X. F. nebolo právne relevantným spôsobom preukázané a žiadny orgán štátnej správy, ani súd, neodňal prídelcovi jeho vlastníctvo. Zdôraznili, že podľa § 132 ods. 1 v tom čase platného Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., vzdanie sa vlastníckeho práva k nehnuteľnosti ako jednostranný právny úkon muselo mať písomnú formu, nehnuteľnosť musela byť v ňom presne identifikovaná a listina musela byť datovaná a podpísaná. Z tohto dôvodu namietali konštatovanie súdov nižších inštancií, že právny predchodca žalobcov na pôde nikdy nehospodáril a neprejavoval o ňu záujem, pričom zároveň namietali konštatovanie, že právny predchodca žalovanej na sporných nehnuteľnostiach riadne hospodáril a staral sa o ne hneď od obdobia, ako boli pridelené jeho súrodencom. Z tohto dôvodu považovali rozhodnutie odvolacieho súdu za arbitrárne, resp. nedostatočne odôvodnené. Keďže nebola v konaní doložená žiadna listina o odňatí prideleného majetku, sú dovolatelia toho názoru, že osvedčenie o vlastníctve pre držiteľa nehnuteľnosti podľa zákona č. 293/1992 Zb. vydaného pod č. k. N 148/99, Nz 397/99 z 31. augusta 1999 je neplatné, pretože v ňom chýba dobromyseľnosť a bolo vydané na základe skreslených údajov a tvrdení, keďže v danom prípade právny predchodca žalovanej pôdu nikdy fakticky neovládal, nemal ju v držbe, iba na nej pracoval, ako aj na pôde ostatných prídelcov z rodiny. Dovolatelia zároveň poukázali na § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý poskytuje ochranu vlastníčkovi proti tomu, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje. Z týchto dôvodov navrhli napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmeniť a žalobe žalobcov vyhovieť s tým, že zároveň podali aj návrh na odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia.

4. Žalovaná vo svojom vyjadrení vyjadrila nesúhlas s podaným dovolaním žalobcov.

5. Žalobcovia 3/ a 4/ sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadrili.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil splnenie podmienok pre odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia podľa ustanovenia § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie. Uvedený procesný postup z ústavnoprávneho hľadiska považuje za udržateľný aj Ústavný súd Slovenskej republiky (m. m. IV. ÚS 158/2022, IV. ÚS 442/2022).

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1,2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Žalobcovia 1/ a 2/ vyvodzujúc z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietali arbitrárnosť a nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, keď náležite odvolací súd nereagoval na ich odvolaciu argumentáciu, že v zmysle ustanovenia § 132 ods. 1 v tom čase platného Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., vzdanie sa vlastníckeho práva k nehnuteľnosti ako jednostranný právny úkon muselo spĺňať určité zákonné požiadavky, okrem iného aj písomnú formu. Preto nemohli súhlasiť s takou svojvoľnou argumentáciou súdov nižších inšancií, že nemožno vychádzať zo zákonného ustanovenia platného v čase pridelenia pôdy. Žalovaná nepredložila žiadnu listinu o odňatí prideleného majetku, preto súdom nižších inšancií v súvislosti s § 420 písm. f/ CSP vytýkali nesprávne posúdenie zániku vlastníckeho práva právneho predchodcu žalobcov a tiež nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním právnym predchodcom žalovanej.

13. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu

zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

14. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26., 5Cdo/57/2019, bod 9., 10.) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

15. Arbitrárnosť môže mať v rozhodnutiach rôznu podobu. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o arbitrárne rozhodnutie ide najmä vtedy, ak je svojvoľné. Môže tiež ísť o extrémny nesúlads právnych záverov s vykonaným dokazovaním alebo môže ísť o taký výklad zákona, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a prípustného výkladu zákona. Arbitrárnosť môže tiež spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej nožnej interpretácii nevyplyývajú prijaté skutkové závery. Arbitrárnosť teda znamená interpretačný excés. Arbitrárne rozhodnutie je spravídla spojené s nedostatočným odôvodnením, avšak nemusí to tak byť nevyhnutne. Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020).

16. Všeobecné súdy v sporovom súdnom konaní nemajú poskytovať formálny či formalistický výklad a aplikáciu práva, ale majú poskytovať taký výklad a aplikáciu práva, ktorý je materiálnou ochranou zákonnosti, aby bola zabezpečená spravodlivá a účinná ochrana práv a oprávnených záujmov strán sporu (porovnaj čl. 2 ods. 1 Základných princípov CSP). Civilné sporové konanie sa musí v každom jednotlivom prípade stať zárukou zákonnosti a slúžiť na jej upevňovanie a rozvíjanie. K základným právam strany sporu, obsiahnutým v práve na spravodlivý proces, patrí i právo na uvedenie dostatočných dôvodov, na ktorých je rozhodnutie založené. V súvislosti s riadnym odôvodnením je potrebné uviesť, že vychádzajúc z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (o. i. veci G. R. proti Š., rozsudok z 21. októbra 1999 týkajúci sa sťažnosti č. 30544/96, R. T. proti Š., rozsudok z 9. decembra 1994, týkajúci sa sťažnosti č. 18390/91, V. D. H. proti H., rozsudok z 19. apríla 1994, týkajúci sa sťažnosti č. 16034/90), judikatúry Ústavného súdu SR (I. ÚS 226/03 z 12. mája 2004, III. ÚS 209/04 z 23. júna 2004, III. ÚS 95/06 z 15. marca 2006, sp. zn. III. ÚS 260/06 z 23. augusta 2006, sp. zn. III. ÚS 36/2010 zo 4. mája 2010, sp. zn. I. ÚS 114/08 z 12. júna 2008), nie je nutné, aby na každú žalobnú námietku bola daná súdom podrobná odpoveď a rozsah povinnosti odôvodniť súdne rozhodnutie sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia a musí byť analyzovaný s ohľadom na okolnosti každého prípadu, ak však súd v odôvodnení nereaguje na zásadnú, relevantnú námietku, súvisiacu s predmetom súdnej ochrany prednesenú žalobcom, je potrebné tento nedostatok považovať za prejav arbitrárnosti (svojvoľnosti).

17. Zásada *iura novit curia* („súd pozná právo“) neznamená len to, že súd pozná právo, ale aj to, že si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v ktorej ho súd aplikuje, vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu svojich práv (napr. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 59/00 z 20. decembra 2001).

18. Podľa § 132 ods. 1, ods. 2 zákona č. 141/1950 Sb. (Občiansky zákonník) vlastníctvo sa stráca najmä tým, že ho nadobudne niekto iný alebo že sa ho vlastník vzdá. Vzdať sa nemožno vlastníctva k

veciam, ktoré podľa predpisov o tom vydaných nemožno voľne scudzit'.

18.1. Podľa § 38 zákona č. 141/1950 Sb. (Občiansky zákonník) ak zákon neustanovuje inak, na platnosť právneho úkonu nie je potrebné, aby bol urobený v osobitnej forme, a vôľu možno prejavit' nielen výslovne, ale aj inak, ak vzhľadom na okolnosti o prejavenej vôli niet pochybnosti.

18.2. Podľa § 40 ods. 1 cit. zákona písomná forma je potrebná pri právnych úkonoch o právach k nehnuteľnostiam, okrem ak ide o nájom rodinného domčeka alebo inej podobnej stavby alebo len časti budovy. To isté platí pri majetkových právnych úkonoch medzi manželmi, pokiaľ nejde len o obvyklé darovania primerané ich zárobkovým a majetkovým pomerom. Písomná forma je ďalej potrebná pri právnych úkonoch, pre ktoré zákon osobitne predpisuje písomnú formu.

19. V posudzovanom prípade obsah spisu dáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Odvolací súd mal za preukázané, že právny predchodca žalobcov sa stal vlastníkom sporných nehnuteľností na základe výmeru a hoci ako konštatoval odvolací súd, právny predchodca žalobcov nevykonal právny úkon o vzdaní sa výmerom do vlastníctva mu pridelených nehnuteľností, ktorý by bol preukázateľný listinnými dôkazmi, zastával názor, že z jeho strany išlo o osobitný spôsob straty vlastníckeho práva. Má to vyplývať zo zápisnice spísanej na MNV v Milanovciach z 11. novembra 1952, kde je o. i. uvedené, že prídelci vstúpili do držby a úžitku skonfiškovaného pôdohospodárskeho majetku L. G. a X. 1. októbra 1946. Vychádzal z toho, že právny predchodca žalobcov o pridelenú pôdu nemal a ani neprejavoval záujem, ani sa neriadil povinnosťami prídelcu uvedenými v prídele, pričom tieto povinnosti si plnil právny predchodca žalovanej, ktorý nadobudol vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam vydržaním, a to splnením všetkých zákonných podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva takýmto spôsobom.

19. Dôvody, ktoré viedli k odvolací súd k takému rozhodnutiu sú však arbitrárne, keď v jednej z odpovedí na žalobcami nastolenú námietku v odvolaní, že (predsa) v zmysle ustanovenia § 132 ods. 1 v tom čase platného Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Sb., vzdanie sa vlastníckeho práva k nehnuteľnosti ako jednostranný právny úkon muselo spĺňať určité zákonné požiadavky, okrem iného aj písomnú formu - odvolací súd argumentoval tým, že nie je možné striktné vychádzať len zo zákonného ustanovenia platného v čase pridelenia pôdy ohľadne vzdania sa nehnuteľnosti, nakoľko zo strany právneho predchodcu žalobcov išlo o osobitný spôsob straty vlastníckeho práva, pretože o pridelenú pôdu záujem nemal, neprejavoval o ňu záujem a neriadil sa povinnosťami prídelcu.

20. V preskúmvanej veci odvolací súd založil svoje rozhodnutie na právnom názore, podľa ktorého právny predchodca žalobcov stratil vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti (platne nadobudnutom Výmerom o vlastníctve pôdy z 5. novembra 1947 č. 58.725/47-III/B) inak ako zákonom aprobovaným vzdaním sa vlastníctva k prídeľu podľa § 132 ods. 1 zákona č. 141/1950 Sb. (Občiansky zákonník).

21. Najvyšší súd pritom vo viacerých svojich rozhodnutiach riešil otázku straty vlastníctva k prídeľu prídelcom z dôvodu jeho vzdania sa prídelcom (pozri napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/48/2008, sp. zn. 3MCdo/5/2013). Vychádzal pritom (tak ako v tejto veci na to poukazujú dovolaťelia) zo zákona č. 141/1950 Sb. (Občiansky zákonník) účinného od 1. januára 1951, ktorý v ustanovení § 132 ods. 1 upravoval stratu vlastníckeho práva k veci okrem iného aj tým, že sa vlastník vlastníctva vzdá. Právo opustiť vec treba považovať za súčasť obsahu vlastníckeho práva. Jeho podstatou je prejav vôle vlastníka nebyť naďalej vlastníkom veci. Ide o jednostranný právny úkon, ktorým vlastník stráca svoje vlastnícke právo a dochádza tak spravidla k jeho prechodu na štát (§ 119 písm. a/). Z prejavu vôle musí bez akýchkoľvek pochybností vyplývať, že vlastník sa vzdáva, a to treba zdôrazniť vlastníctva k určitej veci. Dôkazné bremeno zaťažuje v konaní tú stranu sporu, ktorá tvrdí, že nadobudla vlastníctvo k veci. Vzhľadom na závažnosť právneho následku, ktorým je strata vlastníctva, v prípade, že vzniknú pochybnosti o tom, či došlo k opusteniu veci, treba vychádzať z predpokladu zachovania vlastníckeho práva (čl. 11 Listiny základných práv a základných slobôd). Z hľadiska formy, zákon pre platnosť tohto právneho úkonu, ak ide o nehnuteľnosť, požaduje písomnú formu. Nepostačuje, ak právny úkon je urobený ústne, prípadne konkludentne tým, že vlastník nehnuteľnosť

neužíva. Listina, ktorej obsahom je prejav vôle vlastníka vzdať sa vlastníctva, musí byť vlastníkom tiež podpísaná. Skutočnosť, či (ne)došlo k vzdaniu sa vlastníctva, treba posúdiť aj v kontexte s dobou, v ktorej mal byť tento právny úkon urobený a tiež so zreteľom na to, že nikto sa spravidla bez vážneho dôvodu vlastníctva k veci nevzdáva, zvlášť, ak ide o nehnuteľnosť, ktorým je pozemok (m. m. uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/792/2015 z 18. augusta 2016).

22. V preskúmvanej veci odvolací súd záver o tom, že právny predchodca žalobcov X. F. (ako pôvodný prídelca) prejavil vôľu vzdať sa vlastníctva k prideleným nehnuteľnostiam, oprel o listinné dôkazy, hlavne zápisnicu spísanú na MNV v Milanovciach zo dňa 11. novembra 1952, kde je okrem iného uvedené, že prídelci vstúpili do držby a úžitku skonfiškovaného pôdohospodárskeho majetku L. G. a X. 1. októbra 1946. Túto listinu z hľadiska jej povahy možno považovať za listinu verejnú a keďže v konaní neboli produkované žiadne skutočnosti ani dôkazy spôsobilé spochybníť pravdivosť toho, čo je v tejto listine (ako aj v ostatných verejných listinách) obsiahnuté, krajský súd dospel až k ústavne neudržateľnému úsudku, že uvedené listiny nemožno podľa ich obsahu vykladať inak, než ako listiny preukazujúce prejav vôle pôvodného prídelcu vzdať sa prídelu. A to iba tým, že právny predchodca žalobcov o pridelenú pôdu nemal a ani neprejavoval záujem, ani sa neriadil povinnosťami prídelcu uvedenými v prídele a tieto povinnosti si plnil právny predchodca žalovanej.

23. Dovolací súd sa s uvedeným (svojoľným) záverom odvolacieho súdu, ktorý má pre správnosť rozhodnutia zásadný význam, nestotožňuje okrem vyššie uvedeného aj preto, že jednostranný právny úkon, ktorým sa vlastník vzdáva vlastníctva, má mať vždy povahu súkromnoprávnu. Zápisnica spísaná na MNV v Milanovciach z 11. novembra 1952 nedokazuje - s poukazom na vyššie označené zákonné kritériá o vzdaní sa vlastníctva k prídelu podľa § 132 ods. 1, ktorými sú jednoznačný prejav vôle, písomná forma, podpis listiny prídelcu (ods. 21) - prejav vôle právneho predchodcu žalobcov vzdať sa svojho prídelu.

24. Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP môže zakladať arbitrárnosť právneho posúdenia, lebo podľa judikatúry ústavného súdu je požiadavka riadneho odôvodnenia rozhodnutia jedným zo základných atribútov spravodlivého procesu. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodovania súdov a vylúčiť ľubovôľu, lebo len vecne správne (zákonu celkom zodpovedajúce) rozhodnutie a náležite, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“, ústavné kritériá vyplývajúce preň z ústavy a dohovoru. Z doterajšej judikatúry najvyššieho súdu vyplýva, že vo výnimočných prípadoch aj arbitrárnosť právneho posúdenia vecí súdmi nižších inštancií môže odôvodňovať prípustnosť dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP (viď rozhodnutie sp. zn. 4Cdo/5/2019, 4Cdo/6/2019 z 26. februára 2020).

25. Preto dovolací súd uzatvára, že pokiaľ odvolací súd svoje rozhodnutie založil na konštatovaní, že nie je možné striktné vychádzať len zo zákonného ustanovenia platného v čase pridelenia pôdy ohľadne vzdania sa nehnuteľnosti (podľa jeho názoru išlo o osobitný spôsob straty vlastníckeho práva, ktorého zákonný rámec však nijako neobjasnil), zvolil taký výklad hmotného práva existujúceho v rozhodnom čase, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a prípustného výkladu zákona č. 141/1950 Sb. (Občiansky zákonník) o vzdaní sa vlastníctva (k prídelu) v zmysle jeho § 132 ods. 1, čím sa dopustil závažného interpretačného a judikatórneho excesu.

26. Ako obiter dictum záverom dovolací súd dodáva, že ďalšej ľubovôle sa súdy nižších inštancií dopustili, keď z hľadiska svojho predmetu konania, ktorým je určenie, že sporné nehnuteľnosti patrili ku dňu smrti do vlastníctva právneho predchodcu žalobcov X. F., ktorý zomrel 23. februára 1999; nerešpektovali závery uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/154/2010 zo 16. decembra 2010 publikovaného v Zbierke stanovísk NS a súdov SR č. 3/2011 pod R 32/2011, ktorého právna veta znie: „V konaní o žalobe, ktorou sa dedič domáha určenia, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiťovi, ide o posúdenie, či poručiťel bol v čase smrti vlastníkom tejto veci. Navrhované určenie sa tu vzťahuje k okamihu smrti poručiťela a okolnosti, ktoré nastali po tomto okamihu nemôžu mať vplyv na rozhodnutie súdu.“ Ak súd vyhovie žalobe požadujúcej uvedené určenie a vec je následne prejednaná v konaní o

dedičstve ako majetok poručiteľa, nepotvrďuje rozhodnutie o dedičstve (osvedčenie o dedičstve), že dedič je v súčasnosti vlastníkom vecí. Po smrti poručiteľa môžu vo všeobecnosti nastať právne skutočnosti, s ktorými právny poriadok spája vznik vlastníctva niekoho iného (napríklad vydržaním); v konaní, v ktorom sa zisťuje, či určitá vec bola v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve, sú však takéto (neskoršie) skutočnosti právne bezvýznamné.

27. Tým, že sudy nižších inštancií zvolili výklad príslušných právnych noriem v rozpore s ich účelom a zmyslom, porušili právo dovolateľov na súdnu ochranu a spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z tohto dôvodu je dovolanie žalobcov 1/ a 2/ procesne prípustné podľa § 420 písm. f/ CSP a dôvodne namietajú nimi uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože týmto nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu bolo znemožnené realizovať im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

28. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomocí patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, nakoľko to bol odvolací súd, komu bolo namieste pričítať dovolaním vytýkanú vadu zmätočnosti (§ 449 ods. 2 CSP).

29. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách odvolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.